

Nova zbirka v Muzeju Železniki - pregled 2. svetovne vojne v Selški dolini

11. maja 1996 smo v Muzeju v Železnikih odprli zbirko, ki predstavlja pregled obdobja 2. svetovne vojne v Selški dolini in še posebej v Železnikih, in tako uresničili skoraj petnajstletno željo muzejcev, borcev in občanov ter zapolnili še zadnji prazni prostor Plavčeve hiše.

Po letu 1990 se je v muzeju pričelo nabirati gradivo o zadnji vojni, ki je bilo prej predstavljeno na različnih krajih, od osnovne šole, tovarn, do Krajevne skupnosti. Shranjeno je bilo v arhivu, saj zanj nismo imeli primerne prostora. Ko pa je bila v letu 1994 v nov prostor prestavljena čipkarska zbirka, se je izpraznjena soba pokazala kot primeren prostor za manjšo zbirko o tem zgodovinskem obdobju.

Del zbirke NOB v Muzeju Železniki (Foto: Aleksander Čufar)

Ustanovljen je bil organizacijski odbor, ki so ga sestavljali: predstavnik ZZB NOV Železniki Vinko Markelj in Jože Bajželj, predstavnik MD Železniki Peter Polajnar in Ladi Trojar ter kustos muzeja Jure Rejec. Njegova prva naloga je bila ureditev prostora zbirke ter nakup vitrin in panojev. Hkrati pa je tudi sortiral gradivo, iskal novo ter izdelal zasnovano in scenarij postavitve. Večji del denarja za zbirko je prispevalo Muzejsko društvo Železniki z Muzejem, del pa tudi Območno združenje ZB Škofja Loka ter Občina Železniki. Člani odbora pa so vložili več kot 2000 prostovoljnih ur dela.

Osnovno načelo pripravljanja zbirke je bilo, da skušamo objektivno prikazati štiriletno obdobje vojne v Selški dolini. To, da so dogodki odmaknjeni že 50 let, nam je pri tem veliko pomagalo. Ravno zaradi te velike časovne oddaljenosti pa je bilo zelo težko zbrati zgodovinske podatke, še posebej težko pa zbirati eksponate ter nov slikovni material. Nismo se zadovoljili z že zapisanimi podatki. Vse smo na novo preverjali, iz različnih virov skušali izluščiti čim bolj pravilne podatke in zato opravili tudi veliko razgovorov s še živečimni udeleženci dogodkov.

Zastavili smo si nalogo, prikazati več zgodovinskih faz poteka 2. svetovne vojne. Tako smo razdelili zbirko v naslednja poglavja: Razpad jugoslovanske vojske in njen umik, Italijanska in nemška zasedba Doline, Preseljevanje družin ter pregled taborišč, v katerih so bili izseljenci, Začetki partizanstva, Dražgoška bitka, Organizacije, ki so delovale med vojno (OF, pionirska, mladinska), Vojaške formacije, ki so se ustanovljale in preoblikovale v Selški dolini, Partizanske ustanove (saniteta, delavnice, tiskarne, šole), Borba za osvoboditev Železnikov, Vodstveni kader tega področja in Obnova po končani vojni. Ta široka zasnova nam je omogočila prikazati vseslovensko pomembnost območja Selške doline med drugo vojno.

Posamezna poglavja predstavljamo na panojih in v vitrinah, kombinirana slikovno in tekstovno ter popestrena z nekaterimi eksponati, ki so se ohranili v današnji čas. Oglad zbirke je zamišljen krožno v smeri urnega kazalca – tako si sledijo tudi poglavja v časovnem zaporedju. Ob začetku postavljanja zbirke smo se bali, da nam ne bo uspelo zbrati dovolj gradiva, bolj pa, ko smo se bližali otvoritvi, bolj je kazalo, da bo prostor premajhen. Tako smo hkrati pričeli urejati tudi arhiv in v njem zbrali podatke, ki zgodovinsko podpirajo posamezna poglavja.

Kar nekaj časa je bilo čutiti tiho nasprotovanje postavljanju zbirke NOB. V nas pa je ves čas pripravljanja zbirke rasla zavest, da smo se odločili prav, da shranjujemo dokumente in eksponate, ki imajo svojo zgodovinsko vrednost, da jih shranjujemo in prikazujemo na pravem mestu – v muzeju. Ob otvoritvi zbirke je bil ta naš čut potrjen. Le malokrat se na podobni prireditvi v Železnikih zbere toliko ljudi, le malokrat smo bili deležni tolikih besed pohvale. Tudi sama otvoritev je bila za današnji čas nekaj posebnega. Pevski zbor je pel partizanske pesmi, recitatorji pa so predstavili pesmi naših domačih partizanskih pesnikov. Po ogledu zbirke je večina obiskovalcev v pozne večerne ure ostala na dvorišču in v galeriji muzeja. Poklepetali so ob kozarčku pijače, obujali spomine in si ogledali tudi razstavo slikarja samouka, našega domačina Jožeta Zupanca – “Lokačovega Joža” v galeriji muzeja.